

Förstoringsglas och tänder – kriminalteknik och rättsodontologi i samverkan

Artikeln beskriver några samverkansområden som skribenterna Anna Jinghede och Tony Mörk höll ett symposium kring vid den årliga riksstämman i odontologi.

Identifiering av avlidna

Det är polisens ansvar att identiteten fastställs på anträffade avlidna. Det har flera skäl: Juridiska (rätten till begravning), kunna inleda förundersökning, (bodelning), ekonomiska (livförsäkring) och humana.

Identifiering med hjälp av tänder är en välbeprövad och mycket säker metod. Tänder är extremt motståndskraftiga och individuella vilket är en fördel även då andra metoder inte är möjliga, exempelvis vid brand, kraftig förruttelse och skelettering.

Tandidentifiering är en komparativ metod, som även innefattar fingeravtryck och DNA samt förutsätter att det finns jämförelsematerial hos någon tandläkare. I Sverige besöks tandvård-relativt regelbundet, till skillnad från i många andra länder. Vid större internationella katastrofer kan det ställa till problem, då brist på dentalt jämförelsematerial kräver att man måste förlita sig till mer tidskrävande metoder.

Då en person anmäls försvunnen inhämtas AM-uppgifter, AM = ante mortem = före döden, från bland annat anhöriga och tandvården. När en kropp anträffas så undersöks denna och PM-uppgifter, PM = post mortem = efter döden, dokumenteras. AM- och PM-uppgifter, som exempelvis fynd relaterade till munhåla och tänder, jämförs sedan och en slutsats formuleras. Så lite som en tand kan räcka för att identiteten ska kunna fastställas. Om annat dentalt jämförelsematerial än ett foto på

Kriminalteknik innebär tillämpning av en rad olika vetenskaper för att lösa rättsliga frågeställningar. Samverkan mellan kriminalteknik och rättsodontologi kan t ex ske vid identifiering av avlidna (enskilda fall och katastrofer), bitmärkesanalys och säkring av skador (vid t ex våldsbrott).

Anna Jinghede och Tony Mörk på den årliga odontologiska riksstämman i Göteborg dit de var inbjudna för att prata om hur samverkan mellan polis/kriminalteknik och rättsodontologi kan ske.

individens i livet där framtänderna framskymtar saknas, kan så kallad superimposition tillämpas. Tekniken baseras på att foto på den anträffade skallen digitaliseras och läggs över porträttbilden. Är identiteten positiv kommer anatomiska strukturer i ansikte, käkar och tänder att sammanfalla.

Associativ identifiering sker genom konfrontation med anhörig och genom jämförelse med till exempel ett körkort. Dessa metoder bör undvikas med

anledning av risken för misstag och felidentifiering. Den avlidnes utseende kan vara kraftigt förvanskat på grund av förruttelse och dödsorsak. Vidare kan ett löst föremål som anträffas på en kropp, exempelvis ett körkort, teoretiskt sett tillhöra någon annan.

Anna Jinghede, leg. tandläkare, identifieringskunnig tandläkare och polis.
Tony Mörk, kriminaltekniker, Tekniska roteln i Örebro

Bitmärkesanalys

Det kanske mest kända fallet av bevisning i form av bitmärken är fällandet av Ted Bundy, seriemördaren som spred skräck i USA under 70-talet.

Säkring och analys av bitmärken är förenat med en rad svårigheter: Förvrängning, läkningsförmåga och hos avlidna, förruttelse. Bitmärken anses av dessa skäl vara kontroversiellt som bevisning i Sverige. Ett bitmärke kan dock medföra andra fördelar såsom säkring av DNA vid färskt bitmärke. Gärningsmannens tanduppsättning kan avslöjas vilket kan exkludera andra från en utredning. Själva bitbeteendet kan i viss mån även säga oss något om en gärningsmans drivkrafter, sadism, makt, kontroll, signatur och så vidare, även om sådana slutsatser kräver en analys av moduset i övrigt.

För att analysera bitmärken föreslås bland annat UV-, IR- och fluorescerande fototekniker och flera studier har visat hur bitskador ej synliga för ögat kan återges upp till fem månader efter skadetillfället. Principen kan vara värdefull för kriminaltekniken för studier av andra typer av vävnadsskador, till exempel blåmärken.

Odontologiska avtryckstekniker och kriminalteknik

Mikrosil har sedan det introducerades varit en ovärderlig hjälp vid säkring av diverse spår. Inom odontologin har avtryckslära en mycket stor betydelse, inte bara för tandavtryck utan även för avtryck i ansiktet för framställning av proteser efter exempelvis tumörkirurgi.

Sannolikt erbjuds stora möjligheter att säkra skador på en kropp med mer sofistikerade avtryckstekniker med alla de material som finns att tillgå. Inom odontologin är det inte ovanligt att det används flera olika material för ett och samma avtryck, vilket optimerar detaljåtergivningen och minskar risken för att avtrycket förvrängs då det avlägsnas. Dessutom finns tekniker för framställning av individuella avtrycksformar och gipsutslagning, så att skadorna kan studeras i 3D-format.

Spännande försök har gjorts vid Polismyndigheten i Örebro, vilket det kanske finns anledning att återkomma till under året.

En individuell avtrycksform håller på att framställas i sk puttymassa, A-silikon. Avtrycksformen kommer efter tillpassning att fyllas med ett lättflytande material som efter avtryck återger detaljer och anatomiska strukturer som ska studeras.

Identifiering med hjälp av så kallad superimpositionsteknik. Genom att digitalisera fotot av en anträffad skalle som förmodas vara den eftersökte Joackim, porträttfotot, och använda filterteknik i Photoshop elements kunde identiteten fastställas.

Bitmärke på insidan av underarmen hos en man som blivit misshandlad.

